

DOI: <https://doi.org/10.54937/ssf.2024.23.5.7-19>

Inklúzia nepočujúceho žiaka do vyučovania telesnej a športovej výchovy z pohľadu žiakov základnej školy a gymnázia

Inclusion of a Deaf Student in Physical and Sports Education Classes from the Perspective of Primary and High School Students

Barbora Kyselová, Dagmar Nemček

Abstract

The research aimed to find out and compare the attitudes of able-bodied primary and high school students toward including deaf peers in physical and sports education classes. The research sample consisted of 443 able-bodied students, 232 of whom were students at primary school with an average age of 13.24 ± 1.12 years and 211 were students at the high school with an average age of 16.87 ± 1.15 years. To collect research data, we used the standardized questionnaire CAIPE-R, which was modified to include students with hearing impairment ($\alpha=0.713$). We found that students at both primary and high schools hold rather positive attitudes in social interactions with a deaf pupil in physical and sports education classes (3.27 ± 0.52 points), and rather negative attitudes towards modifications of the rules of sports games (2.39 ± 0.65 points). In the conclusions of the research, we declare that primary school students hold significantly more positive attitudes towards the inclusion of deaf pupils in physical and sports education classes than high school students ($U=21726$, $p=0.04^*$), especially in modifications of the rules of sports games for the deaf peers ($U=20761$; $p=0.01^{**}$).

Keywords: Deaf student. Able-bodied students. Inclusive physical and sports education. Attitudes.

Úvod

Telesná a športová výchova (ďalej TŠV) je jediný z vyučovacích predmetov, kde možno minimalizovať verbálnu komunikáciu a maximalizovať pohyb. Je to tiež oblasť, v ktorej sa môže zdôrazniť spolupráca intaktných detí a detí so zdravotným postihnutím na dosiahnutí spoločného cieľa. Z týchto dôvodov je TŠV jednou z primárnych oblastí, do ktorej sa začleňujú aj žiaci so sluchovým postihnutím (ďalej SP), čím sa kladie dôraz predovšetkým na

podporu sociálnych interakcií medzi žiakmi bez rozdielu úrovne zdravotného stavu (Winnick & Poretta, 2017).

Skúsenosti jednotlivcov s poruchou sluchu, v interakcii s počujúcim svetom, sa spájajú cez pohybové aktivity a šport, pričom zlepšujú pôsobenie a vplyv na nich samotných, na ich sebavedomie, socializáciu, seba rozvoj a veľa ďalších iných pozitívnych vlastností (Kurková & Jayne Maartin, 2014). Môžeme potvrdiť, že taktiež asistenti pedagóga, kvalifikovaní učitelia, tréneri, technologické pomôcky, kamaráti a tlmočníci pomáhajú odstraňovať bariéry, ktoré by mohli žiakom so SP brániť byť súčasťou bežnej TŠV spoločne s intaktnými žiakmi a premeniť tak TŠV na inkluzívne miesto, kde sa nerobia žiadne rozdiely. Preto je zohľadňovanie špecifických potrieb pri realizácii pohybových aktivít základným pilierom pre deti a žiakov so SP (Janečka et al., 2012; Kurková, 2018).

Pri realizácii športových a pohybových činností, ktoré sú obsahom hodín TŠV sa u detí so SP sa stretávame najmä s problematikou metodicko-didaktickou. Žiakom, ktorí trpia poruchou sluchu, chýbajú akustické vnemy, ktorými prijímajú informácie z okolitého sveta, a podnety, ktoré dieťa získava, môžu byť často skreslené a strácajú kontext. Možnosti komunikácie môžu byť veľmi obmedzené a komplikované (Janečka et al., 2012). Deti so SP potrebujú vhodnú motiváciu k učeniu a vykonávaniu pohybových aktivít (Nugraha et al., 2019). V prípade nepočujúcich žiakov má TŠV výhody, akými sú rozvoj rovnováhy, koordinácie, kondície, správneho držania tela, hlavy, krku, zlepšenie rytmického prejavu a pre začlenenie sa do kolektívu, či sociálnej inklúzie (Barboza et al., 2019).

Súhlasíme s kolektívom autorov Janečka et al. (2012), že pri prijímaní informácií z okolia alebo pri vykonávaní rôznych aktivít, teda aj športových, je najdominantnejší pre všetkých jednotlivcov optický analyzátor, ktorého dopĺňajú aj iné analyzátory ako sluchový, kinestetický, vestibulárny a somato-senzorický. Tým, že nepočujúci žiaci majú poruchu sluchu a sluchový analyzátor absentuje, do popredia sa dostávajú kompenzačné mechanizmy ako optický a taktilno-kinestetický analyzátor. Pri absencii vnímania akustických podnetov z okolia a následnom probléme pri komunikácii s intaktnými deťmi môže u dieťaťa so SP vyvolať veľkú demotiváciu k socializácii s rovesníkmi, a s tým súvisiacu aj demotiváciu k samým sebe a pohybovým aktivitám (Kurková & Sigmund, 2010). Vedci Xu, Li a Wang (2020) vo svojej prehľadovej štúdií analyzovali 15 vedeckých článkov, ktoré sa zaoberali fyzickou zdatnosťou detí so SP oproti bežným deťom. Štúdie vo všeobecnosti zistili nižšiu úroveň účasti na pohybových aktivitách medzi deťmi a dospelými so SP ako medzi deťmi a dospelými bez postihnutia, pričom spomedzi faktorov pohlavia bolo uvádzané, že chlapci sú aktívnejší ako dievčatá. Preto je veľmi dôležité správne mentálne nastavenie detí a žiakov so SP k pohybovým aktivitám, ktoré si budú občas vyžadovať rôzne špecifiká.

Prevládajúcou charakteristikou nepočujúcich osôb nie je obmedzenie sluchu, ale ťažkosti v komunikácii a vplyv týchto ťažkostí na sociálnu interakciu

v inkluzívnom vzdelávaní. Reč a komunikácia nie sú synonymá. Komunikácia je výmena myšlienok a reč je prostriedok, ktorým väčšina ľudí komunikuje. Medzi nepočujúcimi poznáme rôzne metódy komunikácie (Tarciová, 2019). Najviac využívaná forma komunikácie na inkluzívnych hodinách TŠV je posunkový jazyk, preto sa počujúcim odporúča precvičovať a učiť sa aspoň základné posunky (napr. pomalšie, stop, ukáž mi, pripravíť sa, veľmi dobre, štart a podobne), ktoré by mohli na hodinách TŠV využiť. Vďaka tejto praxi sa učiteľ a žiaci na inkluzívnych hodinách TŠV môžu lepšie dorozumieť a zlepšiť si komunikáciu s nepočujúcim žiakom (Winnick & Poretta, 2017).

Na Slovensku sa realizovalo už viacero výskumov v oblasti monitorovania postojov intaktných žiakov k inklúzii žiakov so zdravotným postihnutím do vyučovania TŠV, ktoré vo všeobecnosti hovoria o pozitívnom vnímaní žiakov s postihnutím na inkluzívnych hodinách TŠV intaktnými spolužiakmi (Nemček, 2022; Skovajsová et al., 2022; Nemček, 2024). No ako keby sa ale zabudlo na oblasť skúmania postojov smerom k inklúzii žiakov so sluchovým postihnutím do vyučovania TŠV, nakoľko títo žiaci sú mnohokrát na hodinách TŠV považovaní ako žiaci bez závažného zdravotného postihnutia a na adaptácie pre nich sa zabúda (Nemček, Jamriško, Kyselová, 2023). Z tohto dôvodu sme sa rozhodli zrealizovať pilotný výskum v tejto oblasti na jednej základnej škole a jednom gymnázii na Slovensku, aby sme sa dozvedeli, ako by vnímali intaktní žiaci na hodinách telesnej a športovej výchovy nepočujúceho spolužiaka, alebo spolužiačku.

Cieľ a hypotéza

Cieľom výskumu bolo zistiť a porovnať postoje intaktných žiakov základnej školy a gymnázia k inklúzii nepočujúceho žiaka a žiačky do vyučovacieho procesu telesnej a športovej výchovy. Postoje žiakov sme analyzovali pre oblasť sociálnych vzťahov, modifikácii pravidiel športových hier a tiež z pohľadu celkovej inklúzie.

Predpokladáme, že žiaci základnej školy budú deklarovať signifikantne pozitívnejší celkový pohľad na inklúziu nepočujúceho žiaka do vyučovania telesnej a športovej výchovy oproti žiakom gymnázia.

Metodika

Na výskume participovalo spolu 443 intaktných žiakov, z ktorých 232 žiakov boli žiakmi šiesteho až deviateho ročníka základnej školy (ďalej ZŠ) v Žiline a 211 boli žiakmi gymnázia (ďalej G) v Bardejove. V súbore žiakov žilinskej ZŠ vyplnilo dotazník 72 dievčat (31 %) a 160 chlapcov (69 %) s priemerným vekom $13,24 \pm 1,12$ rokov. Zo súboru žiakov bardejovského gymnázia, sa na výskume zúčastnilo 125 dievčat (59,2 %) a 86 chlapcov (40,8 %) s priemerným vekom $16,87 \pm 1,15$ rokov.

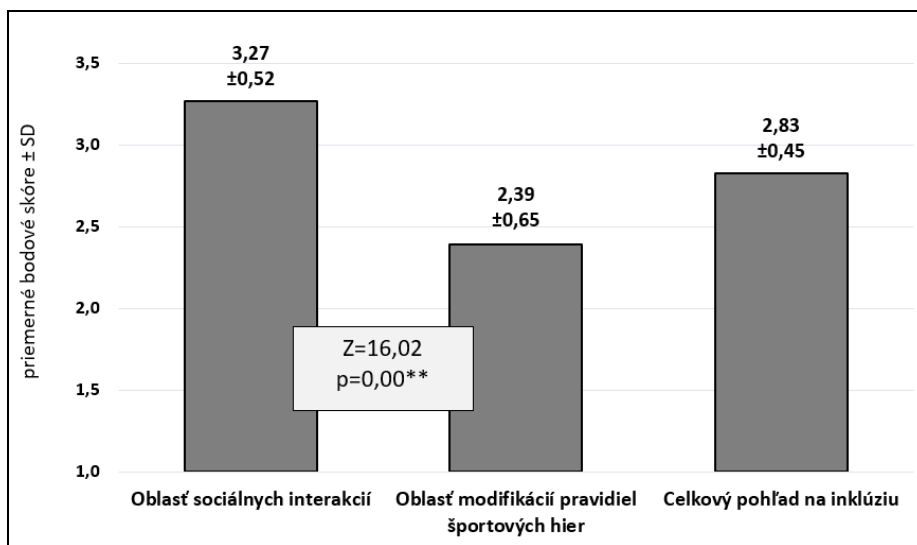
Na zber výskumných údajov sme využili štandardizovaný dotazník CAIPE-R (Children's Attitude towards Inclusive Physical Education-Revised) zhotovený podľa vedca Martina Blocka (Block, 1995), ktorý autor zostavil pre hodnotenie postojov k inklúzii žiaka s telesným postihnutím do vyučovania TŠV. Dotazník sme preto modifikovali pre inklúziu žiaka so SP a osobne sme ho v tlačenej forme predložili žiakom na ZŠ v Závodí v Žiline a žiakom gymnázia Leonarda Stöckela v Bardejove v marci 2023. Spôľahlivosť modifikovaného výskumného nástroja mala hodnotu Cronbachovho alfa $\alpha=0,713$, čo je akceptovateľná spoľahlivosť (George, & Mallery, 2016). Dotazník bol rozdelený na tri časti. Prvá časť pozostávala z podrobného popisu žiaka so SP, ktorý ho charakterizoval ako žiaka s najťažším stupňom SP, čiže bolo zrejmé, že žiak je nepočujúci. Druhú časť dotazníka tvorili výroky zamerané na sociálne vzťahy smerom k žiakovi so SP a tretia časť dotazníka bola zameraná na výroky, ktorými sme zisťovali postoje k modifikácii pravidiel športových hier basketbal (dievčatá) a futbal (chlapci) pre potreby nepočujúceho žiaka v inkluzívnych hodinách TŠV. Dotazník bol predložený osobitne dievčatám s popisom nepočujúcej spolužiačky menom Silvia a osobitne chlapcom s popisom nepočujúceho spolužiaka Richarda preto, lebo na druhom stupni ZŠ a na gymnáziu sú hodiny TŠV z hľadiska pohlavia žiakov delené. Žiaci ZŠ a gymnázia vyjadrili svoj postoj k inklúzii žiakov so SP do TŠV desiatimi výrokmi, pričom ako sme už vyššie spomenuli, prvých 5 výrokov sa týkalo postojov v oblasti sociálnych interakcií medzi intaktnými žiakmi a žiakmi so SP (napr., či by nepočujúceho žiaka prijali do svojho kolektívu), a ďalších 5 výrokov spočívalo v postojoch smerom k modifikácii pravidiel športových hier (futbal a basketbal) v inkluzívnej TŠV. Žiaci svoj súhlas, resp. nesúhlas vyjadrovali na 4 bodovej Likertovej škále od bodu 1, ktorý znamenal nesúhlas s daným výrokom po bod 4, ktorý znamenal súhlas s výrokom takto: 1 – nesúhlasím, 2 – skôr nesúhlasím, 3 – skôr súhlasím, 4 – súhlasím. Vyššie bodové skóre znamenalo pozitívnejší postoj k inklúzii nepočujúceho žiaka do vyučovania TŠV a nižšie bodové skóre znamenalo negatívnejší postoj k inklúzii nepočujúceho žiaka do vyučovania TŠV. Záver dotazníka bol doplnený o osobné údaje, akými boli pohlavie, vek, ročník, ktorý navštevujú a či sú bežnými/zdravými žiakmi alebo žiakmi so ŠVVP. Do výskumu boli zahrnutí len žiaci, ktorí v dotazníku označili, že sú bežnými/zdravými žiakmi, nie žiakmi so ŠVVP. Dotazník bol anonymný, a vyplňanie prebehlo v súlade s informovaným súhlasom zákonných zástupcov žiakov, podpísaným cez Edupage.

Výskumné údaje sme spracovali pomocou programu MS Excel na takto spracovanú dátovú maticu sme nahrali do štatistického programu SPSS verzie 27. Priemerným bodovým skóre a smerodajnou odchýlkou (\pm SD) sme spracovali (1) jednotlivé odpovede žiakov na každý výrok samostatne; (2) súčet 5 výrokov pre oblasť sociálnych interakcií a oblasť modifikácií pravidiel športových hier; (3) a súčet všetkých 10 výrokov (sociálne interakcie plus modifikácie pravidiel), ktorý udával celkový pohľad na inklúziu. Pre porovnanie rozdielov v postojoch z hľadiska stupňa vzdelania (žiaci ZŠ versus žiaci

gymnázia), sme aplikovali neparametrický Mann-Whitneyho U-test pre dva nezávislé výbery. Určenie významnosti rozdielov medzi postojmi v oblasti sociálnych interakcií a modifikácií pravidiel športových hier sme aplikovali neparametrický Wilcoxonov poradový test pre dva závislé výbery. Významnosť rozdielov sme určili na 1 % ($p \leq 0,01$) a 5 % ($p \leq 0,05$) hladine štatistickej významnosti.

Výsledky

Z pohľadu celého súboru žiakov ZŠ aj gymnázia ($n=443$) sme zistili, že intaktní žiaci nazerajú na oblasť sociálnych interakcií smerom k nepočujúcemu žiakovi skôr pozitívne ($3,27 \pm 0,52$ bodov), čiže s nepočujúcim žiakom by boli na hodinách TŠV kamarátili, bavili by sa ním, aj by mu pomáhali, no na strane druhej deklarujú skôr nesúhlasné stanovisko s modifikáciami pravidiel športových hier ($2,39 \pm 0,65$ bodov), pre potreby nepočujúceho žiaka (obr. 1). Ich celkový pohľad na inklúziu nepočujúceho žiaka do vyučovania TŠV je skôr pozitívny, nakoľko celkové bodové skóre ($2,83 \pm 0,45$ bodov) sa približuje k bodu 3,00, čo v dotazníku vyjadrovalo odpoveď „skôr súhlasím“. Z obrázka 1 ďalej sledujeme, že rozdiely medzi oblasťou sociálnych interakcií a modifikácií pravidiel športových hier sú vysoko významné v prospech pozitívnejších postojov v oblasti sociálnych vzťahov na hodinách TŠV medzi žiakmi s postihnutím a bez postihnutia ($Z=16,02$; $p=0,00^{**}$).

Obrázok 1: Postoje k inklúzii nepočujúceho žiaka z pohľadu celého súboru žiakov ($n=443$)

Tabuľka 1: Porovnanie postojov pre oblasť sociálnych interakcií medzi žiakmi ZŠ a G (Kyselová, 2024)

Výroky:	ZŠ	G	Mann-Whitney U	
	$\bar{x} \pm SD$	$\bar{x} \pm SD$	U	P
1. Bolo by fajn, keby žiačka so SP mohla so mnou chodiť na TŠV.	3,36 ± 0,75	3,32 ± 0,76	23598	0,47
2. Keby sme hrali na TŠV napr. basketbal, bolo by fajn mať žiačku so SP v družstve.	3,10 ± 0,88	2,92 ± 0,76	21180	0,01**
3. TŠV by bola zábavná, keby tam bola žiačka so SP so mnou.	3,25 ± 0,76	3,17 ± 0,77	22990	0,23
4. Keby bola žiačka so SP so mnou na TŠV, bavila by som sa s ňou, a bola by som jej kamarátka.	3,26 ± 0,77	3,48 ± 0,64	20732	0,00**
5. Keby bola žiačka so SP so mnou na TŠV, rada by som jej pomohla cvičiť a hrať hry.	3,40 ± 0,68	3,48 ± 0,66	22841	0,17
SOCIÁLNE INTERAKCIE ŽIAKOV	3,27 ± 0,53	3,27 ± 0,52	24319	0,91

Hlbšou analýzou výsledkov z hľadiska stupňa vzdelania sme zistili, že žiaci ZŠ sa vyjadrili najpozitívnejšie vo výroku č. 5, ktorý znie: „Keby bola nepočujúca žiačka so mnou na TŠV, rada by som jej pomohla cvičiť a hrať hry“ s priemerným bodovým skóre $3,40 \pm 0,68$ bodov. Vo výroku č. 2, ktorý znel: „Keby sme hrali na TŠV napr. basketbal, bolo by fajn mať nepočujúcu žiačku v družstve“ sme zaznamenali u žiakov ZŠ najmenej pozitívnu odpoveď s priemerným bodovým skóre $3,10 \pm 0,88$ bodov. U žiakov gymnázia môžeme vidieť najpozitívnejší postoj vo výrokoch č. 4: „Keby bola nepočujúca žiačka so mnou na TŠV, bavila by som sa s ňou, a bola by som jej kamarátka“ ($3,48 \pm 0,64$ bodov) a č. 5: „Keby bola nepočujúca žiačka so mnou na TŠV, rada by som jej pomohla cvičiť a hrať hry“ ($3,48 \pm 0,66$ bodov) s totožným bodovým skóre $3,48$ bodov. Aj žiaci gymnázia najmenej súhlasili s výrokom č. 2, ktorého hodnota priemerného bodového skóre bola $2,92 \pm 0,76$ bodov, podobne ako u žiakov ZŠ.

Významnosť rozdielov v postojoch pre oblasť sociálnych interakcií sme medzi žiakmi ZŠ a gymnázia zaregistrovali v dvoch výrokoch (tab. 1). Vo výroku č. 2 žiaci ZŠ oproti žiakom gymnázia deklarovali signifikantne pozitívnejší postoj tým, že by na hodinách TŠV pri hraní športovej hry privítali žiaka so SP vo svojom družstve ($U=21180$; $p=0,01$ **). Ďalší významný rozdiel v postojoch pre oblasť sociálnych interakcií sme medzi skúmanými súbormi žiakov zaregistrovali vo výroku č. 4, kde ale práve naopak žiaci gymnázia zaujali významne pozitívnejší postoj oproti žiakom ZŠ vo výroku č. 4, ktorý hovorí o vytvorení si vzájomného kamarátskeho vzťahu medzi intaktným žiakom a žiakom so SP ($U=20732$; $p=0,00$ **). Súčtom všetkých piatich výrokov zameraných na oblasť sociálnych interakcií pri začlenení

nepočujúceho žiaka do inkluzívnej TŠV ale zistujeme, že tieto rozdiely nie sú medzi žiakmi ZŠ a gymnázia štatisticky významné. Môžeme teda konštatovať, že oblasť sociálnych interakcií v inkluzívnom vyučovaní TŠV je pre žiakov základnej školy a gymnázia rovnako skôr pozitívna, o čom hovorí aj totožné priemerné bodové skóre oboch súborov pre túto oblasť (tab. 1).

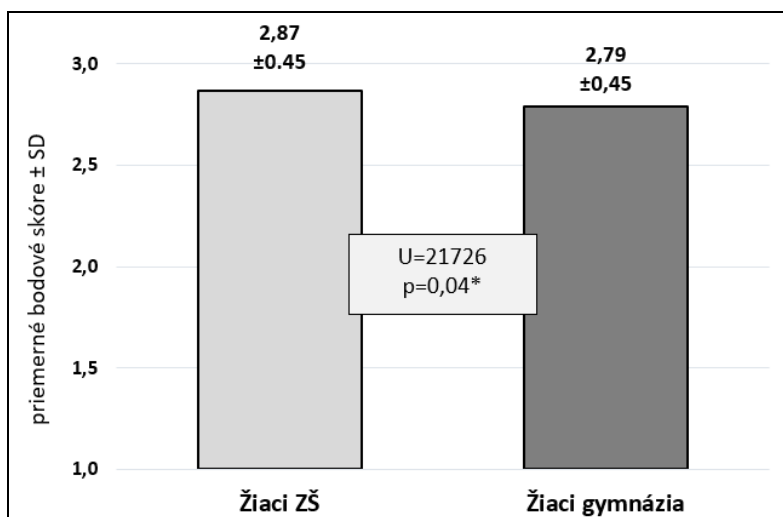
Tabuľka 2: Porovnanie postojov pre oblasť modifikácií pravidiel medzi žiakmi ZŠ a G (Kyselová, 2024)

Výroky:	ZŠ	G	Mann-Whitney U	
	$\bar{x} \pm SD$	$\bar{x} \pm SD$	U	P
6. V basketbale nesmú byť blokované prihrávky, ktoré smerujú na žiačku so SP.	2,17 ± 1,04	1,87 ± 0,96	20446	0,00**
7. Keby žiačka so SP skórovala, kôš by platil za 4 body.	2,09 ± 1,02	1,78 ± 0,94	20167	0,00**
8. V basketbale by žiačka so SP mohla zostať v priestore pod košom dlhšie, ako dovoľujú pravidlá.	2,48 ± 1,04	2,31 ± 1,08	22189	0,08
9. Bolo by dobré, keby žiačke so SP nikto nemohol vziať po prihrávke loptu.	2,03 ± 0,96	1,96 ± 0,93	23452	0,42
10. Keby počas hry získala žiačka so SP loptu, pomohla by som jej dať kôš, keďže je hráčkou môjho tímu.	3,58 ± 0,68	3,61 ± 0,78	23164	0,22
MODIFIKÁCIE PRAVIDIEL ŠPORTOVÝCH HIER	2,47 ± 0,64	2,31 ± 0,67	20761	0,01**

Analýza postojov v oblasti modifikácií pravidiel športových hier v inkluzívnej TŠV pri začlenení žiakov so SP ukazuje, že najpozitívnejšie hodnotený výrok v skupine žiakov ZŠ bol č. 10, ktorý znel: „Keby počas hry získala nepočujúca žiačka loptu, pomohla by som jej dať kôš, keďže je hráčkou môjho tímu“ s priemerným bodovým skóre 3,58 ± 0,68 bodov. Skôr nesúhlasné stanovisko vyjadrili žiaci ZŠ s výrokom č. 9 v znení „Bolo by dobré, keby nepočujúcej žiačke nikto nemohol vziať po prihrávke loptu“ o čom hovorí aj priemerné bodové skóre tohto výroku (2,03 ± 0,96 bodov). Aj gymnazisti sa prikláňajú svojimi súhlasnými vyjadreniami k výroku č. 10 s priemerným bodovým skóre 3,61 ± 0,78 bodov, podobne ako žiaci ZŠ. Na strane druhej s výrokom č. 7: „Keby nepočujúca žiačka skórovala, kôš by platil za 4 body“ vyjadrujú žiaci gymnázia značný nesúhlas, čo dokazuje aj nízke priemerné bodové skóre v hodnote 1,78 ± 0,94 bodov (tab. 2).

Významné rozdiely v postojoch pre oblasť modifikácií pravidiel športových hier sme medzi žiakmi ZŠ a gymnázia zaevidovali v dvoch výrokoch. Zistili sme, že mladší žiaci, teda žiaci ZŠ vnímajú signifikantne pozitívnejšie modifikáciu pravidiel športových hier v inkluzívnych hodinách TŠV, nakoľko zaujali súhlasnejšie stanovisko k zákazu blokovania prihrávok,

ktoré smerujú na žiaka so SP ($U=20446$; $p=0,00^{**}$), ako aj k modifikácii pravidiel skórovania v športových hrách ($U=20167$; $p=0,00^{**}$), ktoré je prispôbené pre nepočujúceho žiaka alebo žiačku (tab. 2). Tieto výsledky sa premietli aj do celkového postoja pre oblasť modifikácií pravidiel športových hier, kedy žiaci ZŠ zaujali signifikantne pozitívnejší postoj pre túto oblasť oproti žiakom gymnázia ($U=20761$; $p=0,01^{**}$). Môžeme teda konštatovať, že žiaci ZŠ aj žiaci gymnázia deklarujú skôr negatívny postoj k modifikáciám pravidiel športových hier v inkluzívnych hodinách TŠV ak je do vyučovania začlenený nepočujúci žiak, no pri porovnaní postojov týchto dvoch skupín, žiaci ZŠ oproti žiakom gymnázia sa ale stavajú k modifikáciám pravidiel pre nepočujúceho žiaka významne pozitívnejšie.

Obrázok 2: Rozdiely v celkovom pohľade na inklúziu nepočujúceho žiaka/žiačky medzi žiakmi ZŠ a G

Súčtom všetkých desiatich výrokov, sme priemerným skóre vyjadrili celkový pohľad intaktných žiakov na inklúziu nepočujúceho žiaka do TŠV a rozdiely medzi mladšími a staršími žiakmi sme znázornili na obrázku 2. Priemerné hodnoty skóre oboch súborov deklarujú skôr pozitívny celkový postoj k inklúzii nepočujúceho žiaka a žiačky do vyučovania TŠV, nakoľko hodnota skóre sa približovala k bodu 3,00, čo v dotazníku znamenalo skôr súhlasnú odpoveď. Porovnaním postojov ale zisťujeme, že medzi žiakmi ZŠ a gymnázia existujú významné rozdiely na 5 % hladine štatistickej významnosti v prospech pozitívnejšieho postoja žiakov ZŠ oproti žiakom gymnázia ($U=21726$, $p=0,04^{*}$) (obr. 2). Dovolíme si teda konštatovať, že žiaci základnej školy zastávajú významne pozitívnejšie postoje smerom k inklúzii nepočujúcich žiakov do vyučovania telesnej a športovej výchovy ako žiaci gymnázia, predovšetkým pre oblasť modifikácií pravidiel športových hier. Týmto zistením

potvrďujeme nami stanovený predpoklad, že žiaci základnej školy budú deklarovať signifikantne pozitívnejší celkový pohľad na inklúziu nepočujúceho žiaka do vyučovania TŠV oproti žiakom gymnázia.

Diskusia

Cieľom predloženého výskumu bolo zistiť a porovnať postoje intaktných žiakov základnej školy a gymnázia k inklúzii nepočujúceho žiaka a žiačky do vyučovacieho procesu telesnej a športovej výchovy v súboroch žiakov základnej školy a gymnázia. Postoje žiakov sme analyzovali pre oblasť sociálnych vzťahov, modifikácii pravidiel športových hier a tiež z pohľadu celkovej inklúzie. Výskumom sme zistili, že intaktní žiaci základnej školy a gymnázia nazerajú na oblasť sociálnych interakcií smerom k nepočujúcemu žiakovi skôr pozitívne, čiže s nepočujúcim žiakom by boli na hodinách TŠV kamarátili, bavili by sa ním, aj by mu pomáhali, no na strane druhej deklarujú skôr nesúhlasné stanovisko s modifikáciami pravidiel športových hier, pre potreby nepočujúceho žiaka. Naše výsledky korešponďujú s výsledkami výskumov autorky Nemček (2022, 2024), ktorá zistila, že intaktní žiaci, zhodne chlapci aj dievčatá, vnímajú významne pozitívnejšie oblasť sociálnych interakcií v inkluzívnych hodinách TŠV ako oblasť modifikácií pravidiel športových hier ak je do telovýchovného procesu začlenený nevidiaci žiak (Nemček, 2022), no v prípade inklúzie žiaka s mentálnym postihnutím, sa tento výsledok potvrdil len v skupine intaktných chlapcov (Nemček, 2024). Dievčatá výskumu Nemček (2024) deklarovali rovnaký postoj k inklúzii žiaka s mentálnym postihnutím pre oblasť sociálnych interakcií ako aj pre oblasť modifikácií pravidiel športových hier. Naším výskumom sme ďalej zistili, že celkový pohľad na inklúziu nepočujúceho žiaka do vyučovania TŠV je skôr pozitívny. Postoje žiakov k inklúzii spolužiakov so zdravotným postihnutím sú ovplyvnené aj samotným správaním a konaním učiteľa, a hlavne sociálne vzťahy medzi žiakmi intaktnými a tými s postihnutím súvisia okrem iného aj s tým, ako učiteľ uvedie do kolektívu žiaka so zdravotným postihnutím. Od toho sa potom následne odvíja správanie intaktných žiakov smerom k žiakovi so zdravotným postihnutím (Hemmingsson, Borell & Gustavsson, 2003; Barber, 2018).

Pre oblasť sociálnych interakcií pri začlenení nepočujúceho žiaka do inkluzívnej TŠV sme našim výskumom zistili, že rozdiely medzi žiakmi ZŠ a gymnázia štatisticky významné, čím sme skonštatovali, že oblasť sociálnych interakcií v inkluzívnom vyučovaní TŠV je pre žiakov základnej školy a gymnázia rovnako skôr pozitívna, o čom hovorí aj totožné priemerné bodové skóre oboch súborov pre túto oblasť. Čo sa týka rozdielov v postojoch z hľadiska veku žiakov sa naše výsledky zhodujú aj s výsledkami trojice autorov Magnusson, Cal & Boissonnault (2017), ktorých výskum poukazuje na rovnaké zistenie, a teda že sa nepotvrdili významné rozdiely medzi mladšími a staršími žiakmi, pokiaľ ide o postoje týkajúce sa sociálnych interakcií k ľuďom so zdravotným postihnutím. S výsledkami našich zistení

sa stotožňujú aj výsledky výskumu Blackmana (2016), ktorý skúmal, či existujú štatisticky významné rozdiely medzi postojmi detí a dospelých mladých ľudí v oblasti sociálnych interakcií s rovesníkmi so zdravotným znevýhodnením. Jeho výskum potvrdil, že vek mal len malý vplyv na celkové postoje k začleneniu rovesníkov so zdravotným postihnutím.

Pre oblasť modifikácií pravidiel športových hier pre potreby nepočujúceho žiaka v inkluzívnych hodinách TŠV sme zistili, že intaktní žiaci ZŠ aj žiaci gymnázia deklarujú skôr negatívny postoj, no pri porovnaní postojov týchto dvoch skupín, žiaci ZŠ oproti žiakom gymnázia sa ale stavajú k modifikáciám pravidiel pre nepočujúceho žiaka významne pozitívnejšie. Odmietavé stanovisko smerom k modifikáciám pravidiel športových hier zaujali aj žiaci stredných škôl vo výskume trojice autorov Nemček, Jamriško a Kyselová (2023), ktorí vyslovene nesúhlasili ($\chi^2=3,16$, $p=0,02^*$), aby nepočujúci žiaci mali prispôbené pravidlá vzhľadom k ich postihnutiu, čím deklarovali, že svojou úrovňou pohybovej zdatnosti sa približujú k svojim zdravým rovesníkom a modifikácie pre nich preto nie sú potrebné. Indiferentné stanovisko k modifikáciám pravidiel ale zaujali žiaci základných škôl výskumu spomínanej trojice autorov (Nemček, Jamriško a Kyselová, 2023). Čo sa týka rozdielov z hľadiska veku, naše výsledky podporil svojim výskumom aj Schwab (2017), ktorý zistil, že žiaci ZŠ mali vo všeobecnosti pozitívnejšie postoje k žiakom s postihnutím oproti žiakom stredných škôl. Taktiež vo svojom výskume spomína, že žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sú v inkluzívnych triedach stredných škôl menej často začleňovaní do spoločných aktivít ako žiaci bez špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb. Podobne aj Di Maggio et al. (2021) uvádzajú, že mladší študenti vykazovali viac pozitívne postoje k rovesníkom so zdravotným postihnutím ako starší študenti, pričom skúsenosti s rovesníkmi s postihnutím v triede nesúviseli s postojmi k postihnutiu, naopak, poskytnutie pozitívnej prezentácie rovesníkov s postihnutím spojenej s ich silnými stránkami pozitívne ovplyvnilo postoje k postihnutiu bez ohľadu na typ postihnutia a vek účastníkov výskumu. Opačný názor však zastáva Alnahdi (2019), ktorý skúmal, ako sa 357 intaktných žiakov zaujímalo o svojich rovesníkov so zdravotným postihnutím. Zistil, že vek žiakov bez postihnutia mal štatisticky významný vplyv na ich postoje k rovesníkom so zdravotným postihnutím. Podľa výsledkov autorovho výskumu práve starší žiaci uvádzali pozitívnejšie postoje voči svojim rovesníkom so zdravotným postihnutím v porovnaní s mladšími žiakmi. Rovnaké zistenie potvrdili aj Laats, Freriksen & Vervloed (2013), ktorí zistili, že to, že bol žiak starší a poznal postihnutú osobu, malo významne pozitívny vplyv na postoje voči žiakovi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, zatiaľ čo iné faktory sa v tejto štúdii neukázali ako významný prediktor.

Na záver diskusie si na základe dosiahnutých výsledkov dovolíme konštatovať, že žiaci základnej školy zastávajú významne pozitívnejšie postoje smerom k inklúzii nepočujúcich žiakov do vyučovania telesnej a športovej výchovy oproti žiakom gymnázia, predovšetkým pre oblasť modifikácií pravidiel

športových hier. Týmto zistením potvrdzujeme nami stanovený predpoklad, že žiaci základnej školy budú deklarovať signifikantne pozitívnejší celkový pohľad na inklúziu nepočujúceho žiaka do vyučovania telesnej a športovej výchovy oproti žiakom gymnázia.

Záver

Na základe výsledkov predloženého výskumu sme dospeli k záverom, že intaktní žiaci základnej školy aj gymnázia zastávajú skôr pozitívny postoj v sociálnych interakciách s nepočujúcim žiakom na hodinách TŠV, a skôr negatívny postoj smerom k modifikáciám pravidiel športových hier pre týchto žiakov. V záveroch výskumu deklaruje, že žiaci základnej školy zastávajú významne pozitívnejšie postoje smerom k inklúzii nepočujúcich žiakov do vyučovania telesnej a športovej výchovy ako žiaci gymnázia, a to predovšetkým v oblasti modifikácií pravidiel športových hier pre nepočujúcich spolužiakov. Záverom ale musíme podotknúť, že výsledky predloženého výskumu nie je možné zovšeobecňovať na všetkých žiakov základných a stredných škôl, nakoľko v našom výskume participovali len žiaci jednej základnej školy a jedného gymnázia na Slovensku.

Bibliografia

- Alnahdi, G. (2019). The positive impact of including students with intellectual disabilities in schools: Children's attitudes towards peers with disabilities in Saudi Arabia. *Research in Developmental Disabilities*, 85, 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2018.10.004>
- Barber, W. (2018). Inclusive and accessible physical education: rethinking ability and disability in pre-service teacher education. *Sport, Education and Society*, 23(6), 520-532. <https://doi.org/10.1080/13573322.2016.1269004>
- Barboza, C., Ramos, A., Abreu, P., Castro, H. (2019). Physical Education: Adaptations and Benefits for Deaf Students. *Creative Education*, 10(4), 714-725. <https://doi.org/10.4236/ce.2019.104053>
- Blackman, S. (2016). Barbadian students' attitudes towards including peers with disabilities in regular education. *International journal of special education*, 31(1), 135-143. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1099987.pdf>
- Block, M. E. (1995). Development and validation of the children's attitudes toward integrated physical education—revised (CAIPE–R) inventory. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 12(1), 60-77. <https://doi.org/10.1123/apaq.12.1.60>
- Di Maggio, I., Santilli, S., Ginevra, M., Nota, L. (2021). Elementary school students' attitudes towards peers with disabilities: The role of personal and contextual factors. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 47(1), 3-11. <https://doi.org/10.3109/13668250.2021.1920091>

- George, D., & Mallery, P. (2016). *IBM SPSS Statistics 23 Step by Step: A Simple Guide and Reference* (14th ed.). New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315545899>
- Hemmingsson, H., Borell, L., & Gustavsson, A. (2003). Participation in school: School assistants creating opportunities and obstacles for pupils with disabilities. *OTJR: Occupational Therapy Journal of Research*, 23(3), 88-98. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/153944920302300302>
- Janečka, Z., Kudláček, M., Kůrková, P., Machová, I., Válek, J., Válková, H., Witmannová, J. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 113 s. ISBN 978-80-244-3107-9.
- Kyselová, B. (2024). *Inklúzia nevidiaceho a nepočujúceho žiaka do vyučovania telesnej a športovej výchovy z pohľadu žiakov základnej školy a gymnázia*. Bakalárska práca. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta.
- Kurková, P. (2018). Attitudes of Czech pupils who are deaf or hard of hearing towards physical education classes: A comparison of gender differences. *Acta Gymnica*, 48(2), 83-90. <https://doi.org/10.5507/ag.2018.008>
- Kurková, P. & Jayne Maertin, J. (2014). The benefits of square dancing as a means of physical activity for Czech dancers with hearing loss. *Acta Gymnica*, 44(4), 223-230. <https://doi.org/10.5507/ag.2014.023>
- Kurková, P. & Sigmund, E. (2010). Tělesná výchova a preference volnočasových aktivit u žáků se sluchovým postižením. *Tělesná kultura*, 33(1), 7-25. <https://doi.org/10.5507/tk.2010.001>
- Laat, S., Freriksen, E., Vervloed, M. (2013). Attitudes of children and adolescents toward persons who are deaf, blind, paralyzed or intellectually disabled. *Research in Developmental Disabilities*, 34(2), 855-863. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2012.11.004>
- Magnusson, D., Cal, F., Boissonnault, J. (2017). Influence of a Short-Term Disability Awareness Program on Knowledge and Attitudes of School-Aged Children in Southern Belize: Results of a Community-University Partnership. *Physical Therapy & Rehabilitation Journal*, 97(4), 408-416. <https://doi.org/10.2522/ptj.20160139>
- Nemček, D. (2022). Children's attitudes towards inclusion of visually impaired students in physical education classes: gender differences. *Physical Education Theory and Methodology*, 22(3), 423-429. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2022.3.18>
- Nemček, D. (2024). How would able-bodied children perceive a student with an intellectual disability in inclusive physical education? *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 23(1), 1-20. <https://doi.org/10.5937/specedreh23-45047>
- Nemček, D., Jamriško, T., Kyselová, B. (2023). Do students with special educational needs need to modify the rules of games in inclusive physical and sports education? The opinions of able-bodied children. *Tělesná výchova & šport*, 33(2), 43-51.

- Nugraha, A., Sukoco, P., Annisa, A. (2019). Motivation and physical education learning achievement among students with hearing impairment. *Acta Facultatis Educationis Physicae Universitatis Comeniana*, 59(2), 129-137. <https://doi.org/10.2478/afepuc-2019-0011>
- Schwab, S. (2017). The impact of contact on students' attitudes towards peers with disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 62, 160-165. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2017.01.015>
- Skovajsová, P., Nemček, D., Jamriško, T. & Jamriško, A., (2022). Postoje žiakov cirkevnej školy k inklúzii žiaka s telesným postihnutím do vyučovania telesnej a športovej výchovy. *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitas Catholica Ružomberok*, 21(5), 23-38. <https://doi.org/10.54937/ssf.2022.21.5.23-38>
- Tarcsiová, D. (2019). *Posunkový jazyk a vzdelávanie nepočujúcich*. Bratislava: Iris. 315 s. ISBN 978-80-8200-040-8.
- Xu, W., Li, C., Wang, L. (2020). Physical Activity of Children and Adolescents with Hearing Impairments: A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(12), 4575. <https://doi.org/10.3390/ijerph17124575>
- Winnick, J. & Porretta, D. (2017). *Adapted Physical Education and Sport*. 6th ed. Champaign, IL: Human Kinetics. 628 s. ISBN 9781492511533.

Výskum bol podporený grantovými projektmi Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR – KEGA č. 051UK-4/2022 (Inkluzívne vzdelávanie v telesnej a športovej výchove) a VEGA č. 1/0694/24 (Telesná a športová výchova ako prostriedok inklúzie žiakov s poruchami autistického spektra).

Bc. Barbora Kyselová

Katedra špeciálnej pedagogiky
Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta
Račianska 59, 813 34 Bratislava
kyselova50@uniba.sk

Doc. Mgr. Dagmar Nemček, PhD.

Katedra špeciálnej pedagogiky
Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta
Račianska 59, 813 34 Bratislava
dagmar.nemcek@uniba.sk